

Poetin, van mythe naar bubble

2 januari 2009 vrijdag

Tom Eijsbouts

Voordat de Russen weer gingen dreigen met afsluiting van de gaspijp, deze week, dacht ik een vervelend stukje te gaan schrijven over het bubble-karakter van onze westerse wereld. Terzijde, het woord bubble is mooier dan ons meer eigen woord 'bel', omdat er iets van herhaling en vermenigvuldiging in klinkt, zoals ook in ons eigen woord babbelen. Er zijn economen die ontdekken dat bubbles bestaan. Die hoef je niet serieus te nemen. Erger zijn de economen die zelf druk meedoen aan het belLEN. Van hen zijn er vele. Achteraf gezien is het onbegrijpelijk hoe weinig financieel-economische deskundigen' zelfs maar waagden de degelijkheid van ons neo-porfsteisel in twijfel te trekken.

De belLENbazerij beperkt zich niet tot de economen. In veel andere takken van wetenschap, vooral in die welke zich gretig aanschurken tegen een of ander beleid of bureaucratie, ontstaat gemakkelijk een symbiotische hype-cultuur, die de ene na de andere bubble voortbrengt. Ik zal niet in details treden en ook niet speciaal wijzen naar de verbucaatiserende wetenschap in mijn eigen omgeving, want het verschijnsel is algemeen verspreid geraakt.

Er was een tijd dat wetenschap, net als journalistiek, niet zozeer diende om belLEN te blazen als om ze door te prikken. Het zou fijn zijn, de oude kunst van bubble-shooting weer in ere hersteld te zien.

U voelt, dit werd geen lofzang op de bubble. Maar mijn waardering kantelde toen de Russen weer gingen dreigen met het sluiten van de gaskraan naar Oekraïne. Dat is voor Europa zeer bedreigend. Ieder weet dat de markt van energie in belangrijke mate draait om berekenbaarheid. Maar Poetin en consorten kunnen het niet laten hun gas en hun olie voor politieke doelen in te zetten, althans die verdenking te wekken. Hoe is dit te verklaren?

Een interessante nieuwe Clingendaelstudie over de relatie tussen de EU en Rusland beschrijft deze terecht als een grillige en vreemde verhouding, asymmetrisch zowel op het punt van de veiligheid als energie en mensenrechten. Over de motieven achter de dreigementen met gas en olie is de studie niet zo expliciet. Daarom wil ik opperen dat de verklaring hiervoor deels ligt in de heel andere Russische beleving van de werkelijkheid.

Het Westen heeft zijn bubbles, die worden opgeblazen en uiteindelijk doorgepikt. Ze hebben iets speels. De Russen hebben geen bubbles maar mythen. Als je Poetin wilt begrijpen, dan kom je een heel eind door hem te zien appelleren aan de Russische behoefte aan mythen. Mythen zijn verhalen met eeuwigheidspretentie rond een persoon. Bubbles worden in de werkelijkheid altijd doorgepikt; met mythen gebeurt dat zelden. Het Russische publiek heeft juist de volkenmoordenaar Stalin tot de bijna grootste Rus aller tijden uitgeroepen. Een daardoor in verlegenheid geraakte historicus redt zich eruit door te zeggen dat dit niet over de werkelijke Stalin gaat, over wie de mensen weinig weten, maar over 'de mythe Stalin'. Inderdaad.

In Moskou zijn de manoeuvres al begonnen om Poetin binnenkort weer als redder van zijn land tot president te laten kiezen. Dit is geheel in strijd met de eis van periodieke